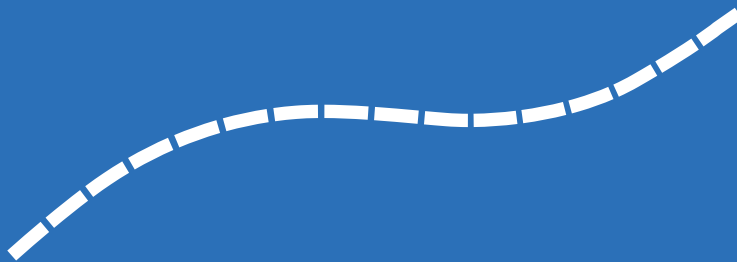
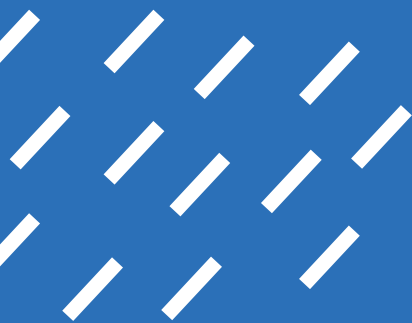

INIMKAUBANDUSE ILMINGUD ÜHISKONNAS

SISUKORD

TUNNIKAVA

Lisa

**Kaasrahastatud
Euroopa Liit**

SISEMINISTEERIUM

Materjal on loodud Euroopa Liidu ja Siseministeeriumi kaasrahastatud Sisejulgeolekufondi (ISF) projekti „Koostöövõime arendamine inimkaubanduse ohvrite tuvastamiseks ja abistamiseks Eestis“ raames.

INIMKAUBANDUSE ILMINGUD ÜHISKONNAS

Kersti Kivirüüt

Vanuseaste	III kooliaste
Ainelõiming	- Ühiskonnaõpetus (III kooliaste)
Õpitulemused	Õpilane: <ul style="list-style-type: none">- selgitab oma sõnadega inimkaubanduse olemust ja tunnuseid;- nimetab riskifaktoreid inimkaubanduse ohvriks sattumisel;- teab, kuhu pöörduda, kui puutub kokku inimkaubanduse tunnustega olukorraga.
Kestliku arengu eesmärgid	4. eesmärk: tagada kõikidele kaasav ja kvaliteetne haridus ning elukestva õppe võimalused 10. eesmärk: vähendada ebavõrdsust riikide sees ja riikide vahel
Tunni pikkus	45 min (võimaluse korral paaristund 90 min)
Meetodid	<ul style="list-style-type: none">- Esitlus- Arutelu- Animatsioonide analüüs
Õppevahendid tunni läbiviimiseks	<ul style="list-style-type: none">- Sildid seintele „OLEN NÕUS“ ja „EI OLE NÕUS“- Esitlus küsimustega- Kleepsuga märkmepaberid (iga õpilase kohta 3)- Ekraan video näitamiseks- Kirjutusvahendid- Nutivahendid animatsioonide vaatamiseks <p>Juhendmaterjal, video ja animatsioonid: https://maailmakool.ee/inimkaubandus</p>

**Sissejuhatus
(10 min)**

- Küsige õpilastelt, mis neile seondub sõnaga „inimkaubandus“ (5 min).
- Selgitage Mondo rändekooli inimkaubandusteemalise [juhendmaterjali](#) ja video abil lühidalt, mis on inimkaubandus, selle liigid ja põhjused (videos minutid 00:00–02:25) (5 min).

**Sisutegevus
(30 min)****Animatsioonide vaatamine (15 min)**

- Jagage õpilased väiksematesse rühmadesse (4–6 õpilast) ja paluge igal rühmal vaadata nutivahendist ühte kolmest inimkaubandusteemalisest animatsioonist (seksuaalne ekspluaterimine, tööalane ekspluaterimine, kuritegevusele sundimine).
- Paluge õpilastel suuremas ringis jagada:
 - Mis mõtteid ja tundeid need lood tekitasid?
 - Mis tegi peategelased haavatavaks?
- Näidake õpilastele inimkaubanduse tunnuste nimekirja ning paluge neil nimetada tunnuseid, mis nende vaadatud animatsiooni peategelase puhul kehtisid.

Väidete analüüs (10 min)

- Kleepige klassi seintele vastastikku sildid „OLEN NÕUS“ ja „EI OLE NÕUS“. Esitage õpilastele väiteid ([vt lisa 1](#)) ja paluge arvamust avaldada. Kui õpilane on väitega nõus, siis liigub ta vastava sildi juurde. Kui mitte, siis liigub teise sildi juurde. Kui õpilased on liikumisega seisukohta väljendanud, küsige alguses nii ühe kui ka teise grupi käest oma valiku põhjendusi. Kui on ära kuulatud esindusarvamused nii nõustujatelt kui ka mittedõustujatelt, siis jagage oma selgitused.
- Variandid
 - Kui klassis on liikumiseks vähe ruumi, võib õpilastele välja jagada ka rohelised ja punased lehekesed (nt A4 värviline käsitööpaber lõigatuna neljaks) väitega nõustumise või mittedõustumise märguandeks.
 - Arutelu saab toimuda ka siis, kui kogu klass on väite puhul ühel meelel. Sel juhul on eriti oluline avada erinevaid põhjendusi oma seisukoha valikul.
 - Õpetaja saab vastavalt klassi aktiivsusele ja tunni kestusele otsustada, mitut väidet kasutada.

Kuidas inimkaubanduse ohvreid abistatakse (5 min)

- Tutvustage juhendmaterjali ja inimkaubandust selgitava [video](#) põhjal (minutid 11:10–13:00), kuidas inimkaubanduse ohvreid abistatakse ning kuhu õpilased ise vajaduse korral pöörduda saavad.

**Kokkuvõte
(5 min)**

- Küsige õpilastelt tunni alguses vaadatud animatsioonide kohta: kuidas oleks need lood võinud positiivsemalt lõppeda? Kelle abi või tuge ja mil-lisel hetkel oleks vaja olnud, et kõige hullemaid tagajärgi vältida?
- Paluge õpilastel kirjutada märkmepaberitele kuni kolm uut teadmist, mida nad tunnis õppisid. *Variandid: märkmepaberite asemel võib kasuta-da ka mõnda veebilahendust, näiteks mentimeteri küsitlust.*

**Järeltegevuste ideid
juhendmaterjaliga**

Põhikooli õpilastega inimkaubanduse teemasid avades tuleks kindlasti vältida lugusid, mis võivad oma raskusega õpilasi traumeerida või mis ei ole sisult eakohased. Sestap on soovitatav pärast inimkaubanduse üldis-te tunnuste avamist pöörata piisavalt tähelepanu ka ohvrite abivõimalus-tele ning kuritegude ennetamisele.

Juhendmaterjalis on leheküljel 16 tabelina toodud ära erinevad abisaami-se võimalused. Selle põhjal on võimalik õpilastele anda eri ülesandeid.

1. Grupitöö, kus meeskonnad teevad erinevate abisaamise võimaluste kohta plakateid.
2. Grupitöö, kus meeskonnad disainivad igale abisaamise võimalusele vas-tava superkangelase (kostüüm, supervõimed nimi jne); seda saab teha nii paberil kui ka eri arvutiprogramme kasutades (Paintist tehisintellektini).
3. Individuaaltöö, kus kirjutatakse luuletus (nt teemantluuletus ehk cinquain) iga abiliini kohta.
4. Grupitöö, kus luuakse reklaam (erinevad väljundid: plakat, video, kam-paania jms) iga abiliini jaoks.

Väited¹

- ▶ Inimkaubanduse ohvriteks langevad tihti lihtsameelsed või naiivsed inimesed.

Õpetaja selgitus

Inimkaubanduse ohvriteks langemine ei piirdu lihtsalt selliste isikuomadustega nagu lihtsameelsus või naiivsus. Kurjategijad kasutavad ära inimeste mitmesuguseid nõrkuseid, sealhulgas majanduslikku või sotsiaalset ebakindlust, peresised probleeme ja isegi varasemaid traumaatilisi kogemusi. Õpetaja rõhutab, et ohvriks võivad langeda kõik inimesed olenemata vanusest, haridusest või taustast ning oluline on kohelda ohvreid mõistmise ja empaatiaga.

- ▶ Inimkaubandust on võimalik lihtsalt märgata ja sellest hoiduda.

Õpetaja selgitus

Inimkaubanduse märkamine võib olla keeruline, kuna see hõlmab sageli keerukat manipuleerimist ja pettust, mis muudab ohvrite olukorra väliselt nähtamatuks. Eriti haavatavad on lapsed, vaimse või füüsilise erivajadusega isikud ning inimesed, kes on suuresti teistest sõltuvad. Kurjategijad kasutavad meelitamist, teeseldud hoolivust ja muid manipulatsioonitehnikaid. Selgitage, et ühiskond peaks olema teadlikum ja märkide märkamisel aktiivsem ning kahtluste korral alati sekkuma või asjakohaseid ametivõime teavitama.

- ▶ Inimkaubanduse ohvriteks satuvad nii naised kui ka mehed.

Õpetaja selgitus

Kuigi sageli peetakse ohvriteks naisi ja lapsi, satuvad inimkaubanduse ohvriks ka mehed, keda on enamasti ära kasutatud tööalases kontekstis. Töölase eksploatimise näited hõlmavad pikkade töötundide nõudmist, töölepingute puudumist ja töötasu mittemaksmist. Inimkaubandus mõjutab kõiki soogruppe ning ohvriteks võivad langeda erineva sotsiaalse ja majandusliku taustaga inimesed.

- ▶ Inimkaubanduse kurjategijat on lihtne ära tunda.

Õpetaja selgitus

Sageli tunnevad ohvrid kurjategijat piisavalt hästi, et teda usaldada. Näiteks on ka Eestis palju juhtumeid, kus tuttav lubab alaealisele koolivaheajaks head tööotsa ning hiljem ei maksa töötasu. On ka juhtumeid, kus tuttavad meelitavad alaealisi kuritegelikule teele – näiteks müüma seadusega keelatud kaupa. Seega selle väitega nõustuda ei saa.

- ▶ Inimkaubanduse ohvreid hoitakse luku taga.

Õpetaja selgitus

Kuigi mõnikord võib see olla tõsi ja ohvreid hoitakse füüsiliselt piiratud ruumides, kasutavad kaubitsejad tihti ka muid kontrollimeetodeid. Nende hulka kuuluvad ohvri hirmutamine, manipuleerimine, dokumendi konfiskeerimine ja võlaorjuse loomine, mis tekitab ohvritele tunde, et neil puudub oma elu üle igasugune kontroll. Õpetaja selgitab, et ohvreid ei pruugita füüsiliselt kinni hoida, kuid nad võivad endiselt tunda end nii sotsiaalselt kui ka psühholoogiliselt lõksus olevatena.

- ▶ Inimkaubanduse ohvrid tunnistavad harva, et nad on ohvrid.

Õpetaja selgitus

Paljud inimkaubanduse ohvrid ei tunnista end sellistena mitmel põhjusel. Esiteks: sügav häbi ja stigma, mis on seotud inimkaubanduse ohvriks langemisega. Teiseks: hirm kaubitsejate ees, kes võivad ähvardada ohvri või tema pere elu. Kolmandaks: ohvrid võivad uskuda, et neil on võlg, mida tuleb tasuda. Lisaks võivad väärinformatsioon ja manipulatsioon põhjustada asjaolu, et ohvrid ei näe endid sellisena või arvavad, et neil pole õigust abi saada.

- ▶ Inimkaubanduse ohvriteks satuvad ainult need, kes ületavad riigipiire.

Õpetaja selgitus

Tegelikult ei pea inimkaubandus tingimata hõlmama riigipiiride ületamist. Inimkaubandus võib toimuda ka täielikult ühe riigi piires, kus ohvreid värvatakse, transporteeritakse ja eksploatatakse samas riigis.

- ▶ Enamik inimkaubanduse ohvreid küsib ise abi.

Õpetaja selgitus

Tegelikult ei otsi paljud inimkaubanduse ohvrid ise abi, sageli seetõttu, et nad kardavad oma kaubitsejaid või ei ole teadlikud abivõimalustest. Mõned ohvrid võivad tunda süüd või häbi, mis takistab neil abi otsimast. Lisaks võivad manipulatsioonid ja psühholoogiline surve panna ohvreid uskuma, et nende olukord on normaalne või et nad väärivad seda. Tähtis on levitada teavet abiteenuste ja tugirühmade kohta ning koolitada avalikkust ja ametnikke, et nad suudaksid tuvastada inimkaubanduse märke ja pakkuda ohvritele tõhusat tuge.

- ▶ Inimkaubandus on peamiselt seksuaalse eksploateerimise probleem.

Õpetaja selgitus

Kuigi seksuaalne eksploateerimine on inimkaubanduse üks tuntumaid vorme, hõlmab see palju enamat, sealhulgas tööalast eksploateerimist, sunniviisilist kerjamist, kuritegevusele sundimist ja isegi elundikaubandust. Tööalane eksploateerimine on ülemaailmselt üks levinumaid inimkaubanduse vorme, kus ohvreid kasutatakse ära näiteks ehitussektoris, põllumajanduses või koduabilistena ebaõiglastes ja ohtlikes tingimustes. On oluline mõista inimkaubanduse eri vorme, et tunda paremini ära ohvreid ning rakendada asjakohaseid ennetus- ja abimeetmeid.

- ▶ Inimkaubandus on lihtsalt rahvusvaheline probleem, mis ei mõjuta meie kohaliku elu.

Õpetaja selgitus

Kuigi inimkaubandus on tõepoolest globaalne probleem, mõjutab see ka väga otseselt kohalikke kogukondi. Inimkaubandus võib toimuda kõikjal: suurlinnades, väikelinnades ja maapiirkondades. Kurjategijad võivad värvata ohvreid kohalikest kogukondadest, kasutades ära selliseid tegureid nagu majanduslik ebastabiilsus, peresised probleemid või isiklik haavatavus. Lisaks võib kohalikule majandusele ja ühiskonnale tekitada kahju asjaolu, kui ohvreid kasutatakse ära näiteks sunniviisilise töö või muude ebaseaduslike tegevuste kaudu. On oluline probleemi teadvustada ning inimkaubanduse vastu igas kogukonnas võidelda, pakkudes ohvritele haridust, ressursse ja toetust.

Soovitused! Kui klass ei ole aktiivne, võtab arutelu käivitamine aega. Abiküsimuste toel saab õpilast avada. Abiküsimus võib olla mõiste avamine (näiteks „Mida sinu jaoks tähendab sõna „manipuleerimine“?”).

Arutelu saab toimuda ka siis, kui kogu klass on väite osas ühel meelel. Sel juhul on eriti oluline avada erinevaid põhjendusi oma seisukoha valikul.

1 Lisaks juhendmaterjalile on siin kasutatud ka inimkaubandusteemalise veebilehe polarisproject.org materjale